

VASÁRNAPI ÚJSÁG.

17-dik szám.

(ÚJ FOLYAM)

Aug. 27-én.

Rendeletek.

I.

Minden helyhatóságokhoz.

Miután a tapasztalás a nemzetőrsergek összes kimozdítását célszerűtlennek mutatja, mert ez által, nem csak hogy sok munkás kéz elvonatik szokott foglalatosságától, de számos családfő, beteges gyenge egyén is jelenik meg a csatatéren, kik részint viszonyaik, részint testalkatásuk miatt hosszabb háborui szolgálatra alkalmatlanok, s a gyakortább felváltást éppen akkor teszik szükségessé, mikor már a nagyobb rész, a hosszabb táborzás által a hadiszolgálatra alkalmatos lett volna; ide járul még a tetemes költség, mely a felváltások véghezvitelére szükséges; — elhatározta a ministerium, hogy ezentúl nem fogja a hatóságokból a nemzetőrsergeket minden egyéni kivétel nélkül kimozdítani.

Tekintve azonban hazánk vészteljes helyzetét, nagy had-erőt a lehető legrövidebb idő alatt kifejteni mulhatlanul szükséges:

Rendelem tehát ezennel, hogy minden megyék, városok, kerületek, egy szóval minden törvényhatóságok mindjárt, a mint ezt veszik, vagy a „Közlöny“ vagy más hirlap útján olvassák, egy nemzetőrökből álló hadierőt teremtsenek, mely önkéntesen ajánlkozó erős, egészséges egyénekből legyen alkotva, kik kötelezvék mind addig, míg a harcz tart, vagy a haza szolgálatukat igényleni fogja, a kormány rendelete alá helyezni magukat.

Az ajánlkozókat ott, hol legcélszerűbbnek fogja tartani, szedje össze, ossza bé századokba, fegyverezze fel legjobb fegyvereivel, ha másként nem lehetne, requisitio útján, a hatóság körében vadász, kurtács és más jó lőfegyverek nyugtatvány mellett öszszeszedendők, adjon tanításukra katonaszolgált egyéneket, gyakoroltassa a fegyverben, és jelentse számukat haladé-

talanul a hadi tanácsnak, megnevezvén azon megyebéli őrnagyot, vagy más egyént, kinek vezérlete alatt leginkább szeret szolgálni a nép, hogy majd ezt parancsnokul tüstént ki lehessen nevezni.

Ha ez megtörtént, ezen önkéntes csapatoknak kiindulási napját és útbaigazítását tudtára fogja az illető hatóságnak adni a hadügyminister. Mind a tiszték, mind a vitézség szintoly fizetést fognak szedni kiindulási napuktól számítva hazajöttükig, mint a honvédsereg, melynek fegyelmi rendszabályai, miglen hadi szolgálatauk tart, rájuk is alkalmazandók.

Minden egyéb a nemzetőrsergek kimozdítására vonatkozó rendeletek ezennel megszüntetnek, kivévén azokat, a melyek a már kimozdított, vagy a hadügyminister rendelete folytán még e hónapban kiindulandó nemzetőrsergeket illetik; ezeknek, hogy valamiképp az operatiók fonala meg ne szakadjon, az előbbi határozatokhoz kell magukat tartani, miglen az újonnan alakuló önkéntes harczosok által fel nem fognak vállatni.

Hazánkfiak buzgó szeretete, ügyünk igazsága és szentsége biztosítanak, hogy az előjáróságok törekedni fognak e rendeletnek fényes sikert szerezni, és hogy számos polgárságunk kész vérével, életével védni szabadságunkat, függetlenségünket, és a magyar szent korona jogait.

Pest, augusztus 13. 1848.

Gróf Batthyány Lajos.

II.

A Duna és Dráva közti törvényhatóságoknak.

Hazánk láthatarán a vész mindinkább tornyosodik; egy alávaló párt, mely Jellacsicsot vak eszközüül használja, újonnan emeli fejét.

Báró Jellacsics, ki nekem János cs. k. fő-

herczeg jelenlétében ígéretet tett, hogy azon fel-tétel alatt, ha a magyar kormány hadi erejét a horvát határtól hátrahuzza, maga is ugyanazt fogja tenni, most Horvátországban, nevezetesen Varasd körül, tetemes haderőt gyűjt, ámbár mi adott szavunkat béváltva, hadi erőnknek nagy részét a horvát határszéltől elvonva, a Dunán átszállítottuk.

Mivel tehát mind e mellett minden perczen hazánk határainak tetteles megtámadásától kell tartanunk, felhivom a Duna és Dráva közti törvényhatóságokat, e — hazánk jövődjére legnagyobb fontossággal bíró — pillanatban, használják most fel anynyiszor tanusított nemes hazafiui lelkesedésüket és állítsák ki tüstént, minél nagyobb számmal, a kiindulásra önkéntesen ajánlkozó nemzetőröket, lássák el azokat legjobb fegyvereikkel, huzzák össze egy helyűtt, és jelentsék ide fel azoknak számát sürgőnyyel, hogy azon sergeket egy a dunántuli kerületben rendelkezendő, e napokban kinevezendő hadvezér intézkedése alá lehessen helyezni.

A honmaradó nemzetőrök a csend, rend és béke fentartására minden eszközt felhasználjanak, a hatóságok előljárói pedig a csendzavarók ellen a legszigorubb eljárást kövessék, és tegyenek meg minden előkészületet, hogy a horvátok béütése esetében az innen bévárando első felszólításra, ha kell, általános népfelkeléssel is viszsza-verhessük határainkról.

A reactio embereit éber figyelemmel kísérik. — Mi megtámadni senkit nem fogunk, de szabadságunk, függetlenségünk és jogaink védelmére utolsó emberig készen állunk. — Pest, aug. 15. 1848. Gróf Batthyány Lajos.

Hunyad megyéből. Folyó hó 10-én választmányi gyűlésünk volt, melynek sok mindeféle tárgyai közül hármat tartok kiemelendőknek.

Béjelentetett, miképp: Bianki ezredbeli hadnagy Barst, fels. királyunkat többek előtt faluról falura járó futó bolondnak nyilváni-

totta. Szélbeli katonáink között épp azon bécsi Hoppkrikskráksztól jött rendelet közönségesített, melyet már Fábian követ a nemzetigylés előtt felfedezett; Hátszegen a magyarság elleni ingerültség akkora, hogy nemzetörnek egyedül járnai nem tanácsos. — E bajok eligazítására a kir. biztos fog felszöllitattni; Barst uram előlegesen is az itteni katonai tiszthatóságnak béjelentetvén.

No hiszen ez mind jó; de hátha az ellenszenvü katonatisztek impertinentiája következtében hazafi vér foly, emberélet áldoztatik fel: ki lakol azért? Lám e napokban a hátszegi ref. tornyáról kétszer lopták le a nemzeti lobogót, s midön a gaz merészlet harmadszor is megkísértetett, Imre Samu koponyájába a tolvajkodni ment katonák fejszét vágtak. Én, mint egyszerű falusi ember nem sokat értek a politikához; de miután hátszegi májor Riebelnek és kapitány Jirgencznek tényei anynyira napfényen vannak; nem tudom miért tartják őket közöttünk, midön helyöket akármelyik becsületes érzelmü káplár vagy strázsamester kipótolná. Miért nem szöllitattnak fel ökemek komolyan, hogy akarnak-é becsületesen szolgálni a magyar kormány alatt, vagy sem? s ha nem, miért késik oly soká ob-sitjok?

A katonatisztek ellenséges hangulata elleni panasz közönséges, ugy látszik ök maguk sem csinálnak többé titkot a dologból, s mi mégis mindent hallgatva türünk. Ki áll jót, hogy ma holnap nem éppen azon katonatiszt urak fordítandják ellenünk fegyveröket, kiket most testvériség fejében mérges kigyökként ápolunk kebleinken.

Bécsben a katonatisztek Jellacsicsnál udvarolnak, Magyarország még sem veszi észre magát. Legalább előttem kimagyarázhatlan, hogy a nemzet felfegyverkeztetése halogattatik, söt a hadügyminister e tárgybani törvényjavaslata is félre tétetett. Most még csak egy néhány rabló rácz-illyrrel van bajunk s mégis belármázzuk a világot hazánk vészharangjával, hát ha az

osztrák birodalom rendes katonasága fordítatik ellenünk, mit teszünk akkor? Csinálunk legfeljebb egy győri ütközetet. Én pedig a legbizonyosabbnak tartom ennek békövetkezését.

A nemzetigylés jól tenné, ha a honvédelmi ügyet erélyesen bévégezvén, eloszlanék, és az egész ország hadi lábra állítása haladék nélkül munkába vétetnék; ha valaha, most igazán periculum in mora.

Az erdélyi kerület még csak arról sem vett rendelést, hogy nemzeti őrsereget alakítson. Nincsenek egyének kinevezve, a kik azt munkába vegyék, főispánjaink között pedig hiányzik Szentkirályi Móricz. A hol őrsereg alakultak, ott is baj van a tisztek felett. Pl. a Dévai őrsereg még aprilisben őrnagyot választott volt magának, ki ellen most többen szót emelnek, jelesen Sebe János és Keserü Sándor ügyvédek, vitatván, hogy törvény szerint az őrsereg nem választhat kapitányokon felüli tiszteket. E szent igaz; de ha őrnagyunkat elbocsátjuk, őrseregünk is öszszemegy, mert fő nélkül bajos élni, már pedig arról senki sem gondoskodik, hogy meggyénk számára törvényes őrnagy neveztessek ki. Mikor a dévai őrsereg öszszement — akkor fel van bomolva Hunyadmegye csendessége is. Én, mondám, egyszerű falusi ember vagyok, s nem tudom kinék kellene az ilyszerü bajokon segíteni, a főispánnak-é? kir. biztosnak-é? Baldaccinak-é? hadügyminiszternek-é? Elég az, hogy gyengén vagyunk.

Sebe János még azt is ki merte mondani, hogy a dévai őrsereg nem törvényes, s midőn az ide való városi tanács őrseregünk ügyében egy erélyes határozatot mondott ki, hogy t. i. a ki törvény értelmében fegyvert fogni tartozik, az okvetlen soroztassék bé; e határozat ellen, mint tanácsnok, óvást iktatott a jegyzőkönyvbé. Aztán ily indulatu emberekkel boldogulj.

Ugyan, édes Brassai bácsi, tanítson meg minket: ki kötelessége volna az őrsereg ügyét erélyesen mozgatni? s kit okozunk ha a menthetlen hanyagság miatt a belső ellenség reánk

csap, s minket mint készületleneket porrá tesz? Lám az önkéntes csapat kiállítására küldött 10 ezer pögöt is (oh nem, e satyris kifejezés, hiszen a pénzt csupa bankóczédulában küldötték) rég itt hever a nélkül hogy toborzás nyitattott volna. Ma egy hete érkeztek ugyan városunkba toborzók is, de még ez óráig nem indultak neki. Mire a késedelem? Ha megvernek, mit én a dolgok ily állásában kikerülhetlennek tartok, annak egyedüli okai Cunctatoraink lesznek.

Aztán miért halasztatott el a hadügyminiszter törvényjavaslatának tárgyalása? a nemzet kötelességszerű felfegyverkeztetésével nem lehet vala-é megtakarítani az önkénteseknek előlegezendő 20 pögöt? Tán igen bő a pénz hazánkban!

Még egy szép historiát beszélek.

Jordán Domokosnak kedve ereszkedett bujdosása útjából közinkbe visszatérni. E végre irt Kakucsi Eleknek és a főispánnak, s midőn ezek a közvéleménynek nem parancsolhattak, ügyét választmányunk elébe terjesztette, hol maga is megjelent. Nemcsak, hanem egy szerencsétlen oratioba keveredett. Elzokogta, minő igazságtalan méltatlanságokon ment ő keresztül, de mind azokért nekünk nagylelküleg megbocsátott. E szó reconciliatioját tönkre tette. Nem tudtuk boszankodjunk-é vagy szánkodjunk a nyomorulton. Több beszélők között Kakucsi békes hangulatu szót emelt. „Mi, ugy mond, ugy tudjuk, hogy az ur oláh; de az semmi baj, mert az oláhok is kedves polgártársaink, azokat is egyen egyen szeretettel, testvéries indulattal öleljük: de nyilatkoztassa ki önmaga, melyik nemzethez tartozik?” Jordán a magyart választotta. Feláll ekkor postamester Vellicska József polgártársunk, ki Jordánnak balásfalvi tetteit ad unguem ismerte, s gyalázatos szemtelenségét, mint a ki a körülmények szerint most ide, majd amoda hajlik, a legélénkebben rajzolta. Szót emeltek azok is, kik előtt magát a Nopcsa idejében büszkén vallotta volt oláhnak. Lehet képzelni drága dolgát. Ember nagyobb gyalázaton nem mehet keresztül, mint a minőt ő itt kiállott.

Eleget ígérte ugyan megjobbulását, ha arra neki út nyitattik, de Bágya Károly szerint az út nyitás nem nekünk áll hatalmunkban, „ha — úgy mond — a gyalázat és gabszág útját magától meg tudta kapni, keresse meg a becsületét is.

Csakugyan a választmányi gyűlés nem hagyta Jordánt vigasztalatlanul, minthogy út nyitást kért, megadta kívánságát..... elutasította a római sánczok alá.

A hadügyministeri hármaz győzelmi hírdetésből kiemelendőnek tartjuk a következőket:

Bechtold főparancsnok jelenti, hogy f. hó 10-én Járéknél délelőtt 11 órakor a lázadók sánczaik közül több ezer emberrel s hat ágyúval kiűtvén, a járeki őrséget megtámadták, de ez által erőlyesen visszazaverettek.

Verbásznál aug. 13-án reggeli 4 órakor a sánczokból kijövő lázadók a mieinket szinte megtámadták. A lázadók három csapatban, 6 darab ágyúval nyomultak előre, s szakadatlanul jól vitt tüzzel támadták meg előöreinket, kik egy pillanatra hátrálni kényszerültek. Azonban de Witte őrnagy a Sándor-gyalogsággal a bal szárnyon, Balázs őrnagy pedig a székelyekkel jobb szárnyon az ellenség elébe nyomult. Maga Wollenhoffer tábornok is egyuttal megkezdé a támadást, a tüzérséget felállította, s Jonák hadnagy s tüzérüteg parancsnok oly sikerrel s gyorsasággal tüzeltetett a lázadókra, hogy azoknak ályguzása azonnal lankadni kezdett. Végre sánczaikba visszazanyomattak. A mieink egész sz. Tamásig elényomulván, ez alkalommal a sz. tamási földeken álló kukuricza nagyobb része a jász-kunok által lekaszáltatott, hogy az ellenek orzó lövésekre alkalmas helyül ne szolgálhasson. Az ellenség eltűnte után a mieink visszazavonattak. — A csatában kitűntették magukat a Sándor- és székely gyalogság, a jász-kunok tartalék csapatai, valamint a jász-kun lovasság is. A tisztek közül a hadügyminister különös figyelmébe ajánltatnak, Jonák tüzér parancsnok, de Witte és Balázs őrnagyok, Bakonyi ezredes, Fleischhacker Sándor és Beke századosok, Mol-

nár főhadnagy sat. A mieink közül ötön sebesültek meg, egy nehéz sebet kapott. Az ellenség kocsin elhordta sebeseit és halottjait, veszteségének nagynak kellett lenni, mert nyomaikban nagy vértócsák találtattak.

Végre Kis Ernő a neuzinai csata részleteit bővebben tudatja. Ezen csatában a lázadók vesztesége 500 lehet, kik részint elestek, részint Neuzinában elégték. A mi veszteségünk 2 halott, 1 vízbe fuladt, 6 megebesült.

Egy bizonyos s egy bizonytalan újságot mondhatunk. Sajnos, hogy bizonyos hírünk szomorú, az örvendetes még valósulást vár.

Aug. 21-kére viradólag Szentkirályi Mór a táborból Pestre érkezvén azon hirt hozta: hogy f. hó 17-én csakugyan megkezdtek sergeink sz. Tamás ostromát, de mivel a hely jól erősített, az ályguk tüzet ki nem állhatták, s 40 halott, s 120 sebesült veszteséggel kénytelenek voltak visszazavonulni. Tiszteink közül 1 alezredes, 1 kapitány, 2 hadnagy esett el.

Ugyan 21-én délután az a hír terjedt el Pesten, hogy a mieink a sánczokat bévették.

Jellacsics még mind azt kiabálja a zsidókkal: ninésen királyunk, hanem csak császárunk.

A „bécsi újság“ szerint az exbán egy kapitányt küldé Radezki tábornagyhoz Olaszországba, hogy Milanó meghódítása után nem lévén szüksége anynyi katonára, küldjön vissza neki 5 vagy 6 nélkülözhető zászlóaljot a határőrökből, egy kevés pénzzel együtt, mennyi a sergekre szükséges.

Meddig türi még az osztrák császárnak, ki egyszersmind magyar király, ministeriuma, hogy a magyar királynak, ki egyszersmind osztrák császár, ministeriumával egy vakmerész alattvaló tovább is daczoljon?

Kossuthlovagok szállanak ki Erdélybe, bajtársakat gyűjteni. Talpra székelyek. Ám kezdődjék, ha kell, a kuruczok háboruja a labanczok ellen!

Magyar lábba állítsák-é az új magyar serget, vagy németre?

Magyarra — lön a nemzetgyűlési hosszszas vitáknak vége, oly módosítással csakugyan, hogy a mostani ezredek 3-ik zászlóaljait kiegészítsék, a többi újonczokat honvédi zászlóaljjakká alakítsák. Hogy pedig a mostani ezredbeliek előléptetése ne legyen akadályozva, fele a most szolgálatban lévő tiszteknek, ha akar, ezen új zászlóaljakhoz átmehet. A részletes tárgyalás még foly.